

Krystian Bedyński

Więziennicy II Rzeczypospolitej w mogiłach Miednoje, 1940 r.¹

The members of prison staff of Second Polish Republic In graves of Mednoye, 1940

The paper depicts the circumstances which led to the murder of over 6000 Polish prisoners of war detained in the Ostashkov Special Camp that was committed by the officials of Soviet Union. There were 209 Polish prison officers among these victims. Another subject that is presented in the paper is the preparation and the decision concerning the execution of Polish prisoners by firing squad. Furthermore the article describes the logistic safeguarding of the place and date of the murder and the liquidation of the corpses. The paper is completed by the personal list of 209 victims.

Artykuł przedstawia okoliczności, jakie doprowadziły do zamordowania przez funkcjonariuszy ZSRR wiosną 1940 r. ponad 6000 polskich jeńców osadzonych w obozie w Ostaszkowie. Wśród ofiar było 209 pracowników polskiego więziennictwa.

Kolejnym zagadnieniem jest wypracowanie i podjęcie decyzji o ich rozstrzelaniu, a następnie logistyczne zabezpieczenie miejsca i czasu zbrodni oraz ukrycia zwłok. Artykuł kończy imienny wykaz 209 ofiar.

Key words: Ostashkov, Mednoye, Polish prison staff, Kalinin, NKVD.

Słowa kluczowe: polski personel więzienny, Ostaszków, NKWD, Kalinin, Miednoje.

¹ Kolejne opracowanie z „Cyklu Katyńskiego”. Dotychczas ukazały się: *Zbrodnie radzieckie popełnione na funkcjonariuszach i pracownikach polskiego więziennictwa 1939-1941*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2002, nr 34-35; *Więziennicy zamordowani w Katyniu*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 56-57; *Pracownicy więziennictwa w mogiłach Charkowa*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 59; *Pracownicy więziennictwa II Rzeczypospolitej zamordowani na Białorusi*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2009, nr 62-63; *Funkcjonariusze i pracownicy więziennictwa II Rzeczypospolitej zamordowani na Ukrainie (1939-1941)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2012, nr 74-75.

Rozpoczęta 17 września 1939 r. agresja Związku Radzieckiego na Polskę sprawiła, że na okupowanych terenach jeńcami, więźniami, ofiarami zbrodni lub represji ze strony żołnierzy Armii Czerwonej, funkcjonariuszy NKWD, a także bojówek nacjonalistyczno-komunizujących stali się m.in. funkcjonariusze Straży Więziennej oraz pracownicy cywilni więziennictwa (kapelani, lekarze, nauczyciele). Z powodów ideologiczno-politycznych agresorzy uznawali ich za osoby klasowo obce, a zatem im wrogie.

Personel więzienny

Do dnia agresji na tych terenach funkcjonowało 156 jednostek więziennych – większych i mniejszych więzień, aresztów przy sądach grodzkich, wojskowych więzień śledczych oraz zakładów poprawczo-wychowawczych². Pełnili w nich służbę funkcjonariusze i pracownicy cywilni, którzy nie podlegali kolejnym decyzjom mobilizacyjnym.

Od wiosny do września 1939 r. w zlokalizowanych na Kresach Wschodnich karnych ruchomych ośrodkach pracy pełniło służbę wielu funkcjonariuszy więziennych delegowanych z różnych stron kraju. Po 1 września, po rozwiązaniu ośrodków, zgłosili się do służby w najbliższych więzieniach.

Od końca sierpnia 1939 r. do więzień położonych we wschodnich województwach ewakuowano część więźniów z centralnych i zachodnich rejonów kraju. Konwojowali ich funkcjonariusze Straży Więziennej, którzy po 1 września 1939 r. z konieczności pozostali na tamtych terenach.

Kolejną, nową grupę na Kresach stanowili funkcjonariusze, którzy w ramach powszechnej ewakuacji, od początku września 1939 r., w sposób zorganizowany lub pojedynczo, uchodzili z więzień zagrożonych przez wojska niemieckie.

Na tych terenach znaleźli się również funkcjonariusze oraz pracownicy cywilni więziennictwa, którzy podlegając mobilizacji pełnili służbę w jednostkach wojskowych. Po 17 września 1939 r. wielu z nich dostało się do niewoli radzieckiej, a inni, usiłując dotrzeć do granic na południu lub północy, lub na teren okupacji niemieckiej, zostali ujęci i osadzeni w obozach albo więzieniach.

---

² *Informator. Kalendarz Sądowy na 1939 r.*, Warszawa 1938.

Postępowanie z jeńcami

Po blisko 14 dniach agresji radzieckiej w niewoli znalazło się ok. 250 tys. żołnierzy, funkcjonariuszy służb mundurowych oraz innych osób, z których większość uznano za przeciwników politycznych³.

19 września 1939 r., w trzecim dniu agresji, naczelne dowództwo Armii Czerwonej w regulaminie postępowania z jeńcami zdefiniowało, że: „za jeńca wojennego uważa się osobę przynależną do sił zbrojnych państwa pozostającego w stanie wojny; wziętą do niewoli w toku działań wojennych, [...] osobę wchodzącą w skład uzbrojonych oddziałów nie należących do sił zbrojnych nieprzyjaciela, jeżeli oddziały te mają cechy organizacyjne wojska, noszą jawnie broń i inne osoby⁴”. Zwarte grupy ewakuujących się funkcjonariuszy Straży Więziennej, umundurowane i uzbrojone oraz pojedynczy funkcjonariusze odpowiadali zakresowi powyższej definicji. Dodatkowym wyznacznikiem dla zatrzymanych był charakter ich służby uznawanej za godzącą w klasę robotniczo-chłopską i ruch komunistyczny.

Wzrastająca od pierwszych godzin napaści liczba jeńców różnych kategorii spowodowała, że 19 września 1939 r. ludowy komisarz spraw wewnętrznych Ławrientij Beria rozkazał zorganizować w strukturze NKWD ZSRR Zarząd do Spraw Jeńców Wojennych oraz powołać sieć punktów odbiorczych, obozów etapowych ewidencyjno-rozdzielczych oraz osiem obozów docelowych. Do listopada 1939 r. funkcjonowało 138 różnych obozów⁵.

20 września 1939 r. Kliment Woroszyłow, ludowy komisarz obrony, rozkazał wojskom frontu białoruskiego i ukraińskiego, aby wszystkich jeńców przekazywać do punktów odbiorczych NKWD⁶.

Od początku października NKWD rozpoczęło profilowanie obozów docelowych, przeznaczając np. obóz w Ostaszkwie dla osadzania w nim żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza, funkcjonariuszy Policji Państwowej, Straży Więziennej, Straży Granicznej, kontrwywiadu, wywiadu i żołnierzy żandarmerii⁷.

³ T. Kisieliński, *Katyń. Zbrodnie i kłamstwo*, Poznań 2010, s. 41.

⁴ *Katyń. Dokumenty zbrodni*, t. 1, *Jeńcy niewypowiedzianej wojny, sierpień 1939 – marzec 1940*, Warszawa 1995, s. 89.

⁵ N. Lebediewa, *Katyń. Zbrodnia przeciwko ludzkości*, Warszawa 1997, s. 71-72.

⁶ *Ibidem*, s. 66-67.

⁷ *Katyń...*, op. cit., s. 140.

Z decyzją o szczególnym traktowaniu więźniów korespondują kolejne polecenia. Funkcjonariuszy NKWD skierowanych do punktów odbiorczych i obozów etapowych zobowiązano do dokładnej selekcji jeńców, „aby funkcjonariusze wywiadu, kontrwywiadu, żandarmerii, Straży Więziennej i policji zaopatrzeni w sfałszowane dokumenty – pod postacią zwykłego żołnierza nie opuszczali obozu”⁸.

Podobne polecenia dla oddziałów frontowych Armii Czerwonej 4 października 1939 r. skierowało dowództwo naczelne nakazując, aby agentów wywiadu, kontrwywiadu, żandarmów więziennych i obszarników przekazywać organom NKWD w celu zatrzymania ich w obozach⁹.

Od 24 października 1939 r. do 23 listopada 1939 r. przeprowadzono wymianę niektórych jeńców. Stronie niemieckiej przekazano 42 492 osoby pochodzące z terenów zajętych przez Rzeszę z wyłączeniem oficerów WP, żołnierzy KOP-u, policjantów i funkcjonariuszy Straży Więziennej. Strona niemiecka przekazała 13 757 jeńców pochodzących z terenów okupowanych przez ZSRR. Większość przejętych jeńców zwolniono, natomiast oficerów WP, policjantów i strażników więziennych osadzono w odpowiednich obozach¹⁰.

Obóz specjalny NKWD w Ostaszku

Obóz zlokalizowany został na wyspie Stołbnyj na jeziorze Seliger, w prawosławnych zabudowaniach poklasztornych Niłowa Pustelnia. Klasztor założony został w średniowieczu, z czasem stanowił miejsce kultu religijnego. W 1928 r. NKWD aresztowało ostatnich jedenastu mnichów, a obiekt przeznaczono na kolonię karną dla nieletnich. W odległości 10 km znajdowała się miejscowość Ostaszku w obwodzie kalinińskim (d. twerskim). Po wyprowadzeniu kolonii karnej wszystkie obiekty, również sakralne, były bardzo zdewastowane.

21 września 1939 r. rozpoczęła działalność administracja obozowa, przyjmując w kolejnych dniach wszystkie kategorie jeńców – żołnierzy, policjantów, osoby cywilne oraz małoletnich i kobiety¹¹. Zakładano, że pomieści 7 tys. jeńców, a docelowo – 10 tys. Pomimo całkowitego

⁸ *Dokumenty Katyńskie*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1990, nr 3-4, s. 291.

⁹ N. Lebediewa, op. cit., s. 186.

¹⁰ S. Ciesielski, W. Matecki, A. Paczkowski, *Represje sowieckie wobec Polaków i obywateli polskich*, Warszawa 2001, s. 6; N. Lebediewa, op. cit., s. 87.

¹¹ *Miednoje. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*, Warszawa 2000, s. XXVII.

nieprzygotowania materialnego stan osadzonych po kilku dniach osiągnął wartości maksymalne – 28 września było 8731 osób¹², a 1 października 9193 osoby¹³.

W październiku 1939 r. zaczęto wdrażać zarządzenie w sprawie sprofilowania obozów specjalnych w Ostaszkowie i Starobielsku (od połowy listopada również w Kozielsku) i przemieszczano pomiędzy nimi odpowiednie grupy jeńców. Stopniowo w obozie w Ostaszkowie osadzono tylko „policjantów, agentów wywiadu, funkcjonariuszy kontrwywiadu, żandarmów, strażników więziennych, urzędników”¹⁴.

W związku z tym stan osobowy „ustabilizował się” na wielkość ok. 6 tys. osób. 1 grudnia było ich 5963, w tym 150 funkcjonariuszy Straży Więziennej¹⁵. Jesienią i zimą roku 1939 i 1940 trwał proces dowożenia z innych obozów „odpowiednich jeńców”. Stefan Trybuszewski, strażnik z więzienia w Rawiczu, aresztowany pod koniec września w okolicach Ostroga n. Horyniem, osadzony został w tamtejszym więzieniu, w listopadzie wywieziono go do obozu w Kozielsku, a po miesiącu – do obozu w Ostaszkowie¹⁶.

W dniach 8-10 października 1939 r. NKWD aresztowało większość personelu więzienia karnego w Drohobyczu, osadzając ich w byłym areszcie przy sądzie grodzkim. Po tygodniu jeńcy wywiezieni zostali do obozu etapowego w Szepietówce. W listopadzie strażników i przodowników wysłano do obozu pod Smoleńskiem, gdzie pracowali przy wyrębie lasu, a w grudniu 1939 r. znaleźli się w obozie w Ostaszkowie¹⁷.

15 marca 1940 r. stan jeńców w ostaszkowskim obozie wynosił 6361 osób, wśród których było 189 funkcjonariuszy Straży Więziennej, m.in. sześciu naczelników, czterech z nich miało stopień podkomisarza, jeden komisarza, ponadto było 64 strażników¹⁸.

Od końca marca 1940 r. z obozów żołnierskich, ze szpitali i więzień dowożono do obozu w Ostaszkowie ujawnionych tam policjantów i strażników więziennych¹⁹. Strażniczka więzienna z Kołomyji Daniela Bieniówna 19 października 1939 r. została osadzona w więzieniu w Stanisławowie.

¹² N. Lebediewa, op. cit., s. 126.

¹³ *Miednoje...*, op. cit., s. XXVII.

¹⁴ *Katyń...*, op. cit., s. 140.

¹⁵ N. Lebediewa, op. cit., s. 128.

¹⁶ Informacja od córki strażnika (zbiory własne).

¹⁷ T. Olszewski, *Drohobycka „Górka” i Kazachstan*, „Ziemia Drohobycka” 2007, nr 19-20, s. 22.

¹⁸ N. Lebediewa, op. cit., s. 129; W zestawieniu nie podano liczby starszych strażników i przodowników SW.

¹⁹ *Ibidem*, s. 158.

15 marca 1940 r. została wysłana do obozu w Ostaszkanie. Nie są znane jej dalsze losy, jej nazwisko nie występuje na liście straceń w Kalininie²⁰. Ostatnie tego typu indywidualne transporty przybyły w dniach 10 i 11 maja 1940 r.²¹.

W innym zestawieniu dotyczącym stanu jeńców z 15 marca 1940 r. wyszczególniono następujące grupy:

– kadra dowódcza policji i żandarmerii	– 1063
– szeregowi policjanci i żandarmi	– 4924
– pracownicy więzień	– 189
– wywiadowcy	– 9
– kapelani	– 5
– osadnicy	– 35
– żołnierze podlegający zwolnieniu	– 72
– kupcy	– 4
– inni, w tym uchodźcy	– 54
– małoletni	– 1
Ogółem	– 6361 ²²

Przez obóz w Ostaszkanie od września 1939 r. do maja 1940 r. przeszło 15 991 jeńców²³, wśród których było co najmniej 211 więźniaków.

Przez kilka pierwszych miesięcy największy obóz specjalny NKWD nie dysponował minimalnymi warunkami do osadzania kilku tysięcy jeńców. Budynki nie były wyremontowane i wyposażone w odpowiedni sprzęt. Warunki bytowe były złe: jeńców stłoczono w celach klasztornych, w cerkwi, a także w byłych pomieszczeniach gospodarczych, np. w dawnej chlewni. Zimą siłami jeńców zbudowano dwa drewniane baraki, uzyskując łącznie 6500 miejsc. Sytuacja bytowa była dramatycznie ciężka, było zimno, panował głód, brakowało dostatecznej ilości wody pitnej. Nie było łaźni, dezynfekatora, nie zorganizowano golenia i strzyżenia. Tylko nieliczni (ok. 2500 osób) pracowali wewnątrz obozu. Takie warunki odbijały się negatywnie na stanie zdrowotnym i psychicznym jeńców. Nie było możliwości leczenia rannych i chorych. Do grudnia 1939 r. zmarło 16 jeńców, a do maja 1940 r. dalszych 30. Takiej liczby zgonów nie stwierdzono w pozostałych obozach specjalnych.

---

²⁰ CA MSWiA, sygn. VI/117/F, wykaz osadzonych w więzieniu w Stanisławowie.

²¹ N. Lebediewa, op. cit., s. 116.

²² Ibidem, s. 320.

²³ Ibidem, s. 127.

Złe warunki bytowe i bezczynność stłoczonych na małej przestrzeni 6000 mężczyzn, o zróżnicowanej osobowości, w różnym wieku, od bardzo młodych posterunkowych i strażników po zaawansowanych wiekiem osadników i emerytów służb mundurowych. Każdy z jeńców inaczej odczuwał sytuację w obozie, różnie oceniał przeszłość, odmienne były ich oczekiwania na przyszłość. Wszystko to wyzwało stany napięć we wzajemnych relacjach, a na to nakładał się bardzo ograniczony kontakt korespondencyjny z rodzinami.

Z zachowanych przez rodziny listów wynika przede wszystkim troska jeńców o najbliższych oraz głęboka nadzieja na szybki powrót do domów. Strażnik Stanisław Olszewski z więzienia karnego w Drohobyczu, w liście z grudnia 1939 r. z obozu pod Smoleńskiem, pocieszał żonę i dzieci, nakłaniał do wyjazdu do rodziny w Warszawie, na koniec zapewniał, że na Święta Bożego Narodzenia z pewnością będą razem²⁴. Strażnik Marian Prorok z więzienia w Ostrogu w grudniowym liście pisał: „Jestem zdrow i nieźle mi tu. Tęsknię za Wami. Modłę się. Boluś (syn-dop.) ucz się dobrze. Bądźcie zdrowi²⁵”. Strażnik Józef Pocięcha z więzienia karnego w Drohobyczu w liście z grudnia 1939 r. pisał m.in.: „Donoszę, że jestem zdrow [...]. Myślę o Was, szczególnie o Janci (córka-dop.), czy jest zdrowa. Mam nadzieję, że w niedługim czasie zobaczymy się. Serdeczne pozdrowienia zasylam i życzę Wesołych Świąt. Całuję Cię i Jancię. Mąż i tatuś²⁶”. W styczniu 1940 r. rodzina strażnika Józefa Bacika z więzienia w Tarnowskich Górach otrzymała kartkę z Ostaszkowa z następującą treścią: „Kochana żonko i dzieci. Najsampierw szczęścia, zdrowia i pomyślności w tym Nowym Roku. Jestem zdrow, czego się od Was wszystkich spodziewam. Dziś prawie miesiąc czasu upłynął jak Wam pisałem, ale bez odpowiedzi²⁷. Martwię się o Was, że Wam ciężko żyć bez grosza [...]. A jak Cię tam słuchają w domu te frełki (cztery córki – dop.). Całuję i pozdrawiam Was wszystkich do niedługiego widzenia. Tęsknię za wami. Twój mąż i tatuś²⁸”.

Uspokojeniem dla nastroju przygnębia i nostalgii były w miarę uroczyste, jakkolwiek konspiracyjnie odprawiane msze św. z okazji Dnia Niepodległości, Bożego Narodzenia, Nowego Roku, Świąt Wielkanocnych.

²⁴ T. Olszewski, op. cit., s. 22.

²⁵ List od Bolesława Proroka (zbiory własne).

²⁶ List od zięcia (zbiory własne).

²⁷ Administracja obozu wiele listów od rodzin nie przekazywała jeńcom.

²⁸ List od zięcia (zbiory własne).

Posługę duchowną sprawowali nieliczni kapelani, wśród których pięciu w różnych okresach było kapelanami więziennymi.

Od początku funkcjonowania wszystkich obozów jenieckich, w administracji każdego zorganizowano oddział specjalny z zadaniem „operacyjno-czekistowskiej obsługi jeńców”. Głównym zadaniem tego organu było utworzenie agenturalno-informacyjnej sieci w celu poznania nastrojów jeńców oraz ujawnienia organizujących się ewentualnych formacji kontrrewolucyjnych. Zwerbowani agenci mieli ponadto zadania prowokacyjne i rozpracowujące jeńców²⁹.

Pod koniec 1939 r. oraz w pierwszych miesiącach następnego roku do różnych naczelnich organów ZSRR wpływały prośby rodzin oraz noty ambasad, m.in. niemieckiej i włoskiej, w sprawach uwolnienia niektórych jeńców. Pozytywnie załatwiono m.in. sprawy czterech funkcjonariuszy więziennych, uznając, iż byli oni lub ich żony narodowości niemieckiej (austriackiej). Byli nimi: osadzony w obozie w Kozielsku kpt. posp. rusz. Rudolf Bauer³⁰, emerytowany naczelnik więzienia w Krakowie; osadzony w obozie w Starobielsku ppor. rez. Jerzy Friess³¹, emerytowany naczelnik więzienia w Rzeszowie; osadzony w obozie w Ostaszkowie strażnik Daniel Jankowski³² z więzienia w Ostrogu. W maju 1940 r. zostali przewiezieni do obozu w miejscowości Pawliszczew Bór, a stamtąd do Griażowca.

Zdarzyło się, że decyzja pozytywna o wycofaniu nazwiska jeńca z listy wywozowej (śmierci) docierała do komendanta obozu po skierowaniu go do miejsca kaźni. Taki los spotkał strażnika Józefa Bacika³³ z Tarnowskich Gór, osadzonego w obozie w Ostaszkowie.

Przygotowywanie decyzji

Przekraczanie stanów zaludnienia obozów jenieckich w pierwszych miesiącach okupacji oraz trudności w ich funkcjonowaniu spowodowały, że w kierownictwie zarządu do spraw jeńców wojennych rozważano różne możliwości postępowania z jeńcami, a także ich produkcyjnego wykorzystania. W listopadzie 1939 r. naczelnik zarządu Piotr Soprunienko

²⁹ N. Lebediewa, op. cit., s. 141-142.

³⁰ N. Lebediewa, op. cit., s. 174; J. Tucholski, *Mord w Katyniu*, Warszawa 1991, s. 527.

³¹ J. Tucholski, op. cit., s. 529.

³² N. Lebediewa, op. cit., s. 173; J. Tucholski, op. cit., s. 536; List Bolesława Proroka (zbiory własne).

³³ N. Lebediewa, op. cit., s. 177.

zapropował, aby jeńców (szeregowych) pochodzących z terenów zajętych przez ZSRR, a zatrudnionych w obozie Budowa NKWD nr 1 (budowa szosy łączącej Nowogard Wołyński, Równe, Lwów) zwolnić i zastąpić ich jeńcami z obozu w Ostaszkowie³⁴. Wniosek nie został zaakceptowany, ponieważ obowiązywał już wówczas zakaz opuszczania tego obozu specjalnego przez jeńców-oficerów WP i funkcjonariuszy różnych służb mundurowych. Wobec tej kategorii jeńców wdrażano koncepcje ich intensywnego rozpracowania śledczego, przygotowania wniosków do Kolegium Specjalnego NKWD ZSRR w celu orzeczenia kar na podstawie artykułów o tzw. historycznej kontrrewolucji lub aktywnym uczestnictwie w walce z ruchem robotniczym i komunistycznym.

Dlatego od 4 grudnia 1939 r. w obozie w Ostaszkowie rozpoczęła „pracę” kilkunastoosobowa grupa oficerów śledczych NKWD rozpracowująca jeńców. Rozpytywano m.in. o sprawy ich przeszłości, działalność zawodową, społeczną, polityczną, udział w wojnie 1920 r., stosunek do ZSRR i ruchu komunistycznego itp. Działalność grupy śledczej została zakończona 1 lutego 1940 r. przygotowaniem 6050 akt spraw gotowych do przedstawienia kolegium specjalnemu.

W tym samym czasie, według N. Lebidiewej, kierownictwu NKWD znany był los jeńców tego obozu. Autorka powołuje się na korespondencję z 20 stycznia 1940 r. pomiędzy Piotrem Soprunienko a komendantem obozu w Ostaszkowie, w której stwierdzono, że „jeńcom, którzy wyjadą z waszego obozu po rozpatrzeniu spraw przez Kolegium Specjalne fiszek nr 2 wypełniać powtórnie nie należy”. Oznaczało to według autorki, że kontyngentu ostaszkowskiego nie zamierzano zachować przy życiu, ponieważ brak wtórnika fiszki nr 2 wskazywał, iż jeńiec nie dotarł do żadnego obozu czy więzienia³⁵.

W lutym 1940 r. w centralnym organie NKWD wystąpiły trzy koncepcje dotyczące losów jeńców obozu w Ostaszkowie.

Pierwsza, że do kolegium specjalnego dotrą akta śledcze, a do pierwszych dni marca organ ten rozpatrywał sześćset spraw, orzekając po trzy, pięć lub osiem lat łagru na Kamczatce³⁶.

Druga – propozycja Piotra Soprunienki z 20 stycznia 1940 r., aby „zwolnić z obozu specjalnego chorych i starszych jeńców (powyżej sześćdziesiątego roku życia) [...], natomiast oficerów KOP, oficerów II

³⁴ T. Kisieliński, op. cit., s. 63.

³⁵ N. Lebidiewa, op. cit., s. 151; T. Kisieliński, op. cit., s. 62.

³⁶ *Katyni...*, op. cit., s. 468.

Oddziału Sztabu Głównego, kontrwywiadu, sądownictwa, prokuratury, działaczy „Sokoła”, „POW” i obszarników skierować do Kolegium Specjalnego, licząc na orzeczenie kary rozstrzelania”³⁷.

Dwa dni później zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych Wsiewołod Mierkułow polecił, aby „pracowników więziennictwa, agentów wywiadu, oficerów II Oddziału Sztabu Głównego, osadników, obszarników, kupców i innych” przenieść do dyspozycji obwodowych zarządów NKWD i tam wszcząć postępowania karne³⁸. Na początku marca z obozów specjalnych kierowano pierwsze grupy powyższej kategorii jeńców do dyspozycji wyznaczonych zarządów. Z obozu w Ostaszkwie do więzienia wewnętrznego NKWD w Kalininie przygotowano do wywiezienia 244 jeńców, a wysłano 8³⁹.

Do wywiezienia jeńców do łagrów oraz innych grup więzień jednak nie doszło, gdyż 5 marca 1940 r. Biuro Polityczne KC WKP(b) ZSRR postanowiło, zgodnie z propozycją Ławrientija Berii, rozstrzelać wszystkich jeńców trzech obozów specjalnych. Decyzja o ludobójstwie była zbiorowym aktem oskarżenia i zarazem zbiorowym wyrokiem śmierci dla 14 736 jeńców⁴⁰. Zasadnicza treść dokumentu zawarta została w trzech elementach:

- w uzasadnieniu: „wszyscy jeńcy są zatwardziałymi, nie rokującymi poprawy wrogami władzy sowieckiej”;
- w trybie postępowania: „rozpatrzyć w trybie specjalnym, bez powiadomienia jeńców o zakończonym śledztwie i bez aktu oskarżenia”;
- w wyroku: „zastosować wobec jeńców najwyższy wymiar kary – rozstrzelanie, bez ich powiadamiania”.

W obozach oraz Zarządach NKWD w Charkowie, Kalininie i Smoleńsku wszczęto niezwłocznie różne działania organizacyjne w celu zrealizowania decyzji wymordowania tysięcy jeńców. Były to m.in. prace w zakresie uporządkowania ewidencji jeńców, skompletowania akt, opracowania wniosków do nowego organu NKWD orzekającego o rozstrzelaniu tzw. Trojki, organizacji wywożenia (tzw. rozładowywania obozu), postępowania z nimi w więzieniach wewnętrznych w Zarządach NKWD, przygotowania i zabezpieczenia miejsc kaźni i postępowania ze zwłokami.

---

³⁷ N. Lebediewa, op. cit., s. 154; T. Kisieliński, op. cit., s. 61.

³⁸ N. Lebediewa, op. cit., s. 154; *Miednoje...*, op. cit., s. XXXIV.

³⁹ *Ibidem*, s. 155.

⁴⁰ *Katyń...*, op. cit., t. II, s. 41.

Jednocześnie wzmociono rygor wobec jeńców i personelu. W ogóle zaprzestano zatrudniać jeńców, nie dostarczano ani nie wysyłano listów i paczek od i do rodzin, wzmociono działania nielicznej agentury, podjęto różnorodne działania kamuflujące przyszłą akcję i dezinformujące jeńców co do ich dalszych losów.

W centrali NKWD powołano organ tzw. Trojkę, zatwierdzający listy wywozowe (listy śmierci). W skład Trojki wchodził: Leonid Basztakow – naczelnik I Wydziału Specjalnego NKWD, Bachczo Koboław – zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRR i Wsiewołod Mierkułow – pierwszy zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych.

Zbrodnia

1 kwietnia 1940 r. komendant obozu w Ostaszkwie otrzymał z NKWD w Moskwie pierwszą listę wywozową (listę śmierci) zawierającą nazwiska 343 jeńców, których transportem kolejowym należało wysłać do m. Kalinin, do dyspozycji szefa tamtejszego obwodowego Zarządu NKWD.

Pierwszy transport 5 kwietnia o godz. 9:30 opuścił stację Ostaszków i tego samego dnia w godzinach popołudniowych dotarł do Kalinina. Jeńców osadzono w celach piwnicznych więzienia wewnętrznego zarządu. Wieczorem rozpoczęto rozstrzeliwanie. Jeńca doprowadzano do specjalnie przygotowanego pomieszczenia przypominającego świetlicę dla personelu. Tam sprawdzano według listy nadesłanej z Moskwy dane personalne, po czym zakładano kajdanki i wyprowadzano do kolejnej celi, którą wcześniej przygotowano tak, aby odgłosy strzałów były stłumione. Jeńca pozbawiano życia strzałem z przyłożenia w potylicę. Głowę zabitego okrywano płaszczem lub kurtką, aby krew nie spływała na podłogę i ciało drugim wyjściem wynoszono na zewnątrz i wrzucano na ciężarówkę. Następnie do celi wprowadzano kolejnego jeńca. O świcie kolumna 5-6 samochodów ze zwłokami zamordowanych wyjeżdżała do odległej o 32 km miejscowości Miednoje, gdzie na skraju lasu, na terenie NKWD, ciała bezładnie wrzucano do głębokich na 3-4 metry rowów. Koparka natychmiast je zasypywała⁴¹.

---

⁴¹ Ibidem, s. 416.

6 kwietnia 1940 r. w godzinach rannych szef zarządu NKWD w Kalininie szyfrogramem meldował do NKWD w Moskwie, że „z pierwszego zlecenia wykonano nr 343”.

Głównym katem był delegowany przez centralę NKWD Wasylj Błochin. Do dyspozycji miał ok. 30 osób, także spośród personelu miejscowego zarządu: oficerów, szeregowych, strażników i kierowców. Już po pierwszej nocnej egzekucji ocenił, że jego zespół nie był w stanie zamordować więcej niż 250 jeńców, dlatego następne transporty nie były tak liczne.

Z obozu w Ostaszkowie do Kalinina skierowano 65 grup jeńców. Ostatnia kilkusobowa grupa wyjechała 19 maja 1940 r., a jeńców rozstrzelano 22 maja 1940 r. Łącznie zamordowano 6311 jeńców⁴². Wśród ofiar było 209 funkcjonariuszy Straży Więziennej i pracowników cywilnych.

Funkcjonariusze SW według stopni służbowych (czynni i byli)

Komisarz	Podkomisarz	Aspirant	Przodownik	Starszy strażnik	Strażnik	Ogółem
1	9	5	18	63	108	204

Funkcjonariusze SW według stanowisk

Naczelnik	Pomocnik naczelnika	Personel średni	Personel niższy	Kapelan	Ogółem
5	6	23	170	5	209

Ofiary zbrodni z uwzględnieniem miejsca pełnienia służby:

Drohobycz – 42, Warszawa 31, Sieradz -12, Łuck – 9, Ostróg – 8, Stanisławów – 8, Brześć – 6, Prużana – 6, Rawicz – 5, Siedlce – 5, Jasło – 4, Kraków – 4, Radom – 4, Wiśnicz – 4, Bydgoszcz – 3, Chełm – 3, Łódź – 3, Sandomierz – 3, Sosnowiec – 3, Tarnowskie Góry – 3, Tarnów – 3, Częstochowa – 2, Dubno – 2, Lublin – 2, Oszmiana – 2, Równe – 3, Słonim – 2, Wronki – 2 oraz 20 zakładów z jedną ofiarą.

Główną przyczyną zamordowania polskich jeńców według N. Lebie-diewej, na podstawie zebranych przez nią materiałów, było przekonanie decydentów politycznych ZSRR, że „jeńcy nie wyrzekli się swojej ojczyzny ani religii, ani też uznawanych przez siebie zasad politycznych

⁴² Ibidem s. 416; *Miednoje ...*, op. cit., s. XVII.

i moralnych. Stanowili wojskową i intelektualną elitę kraju, która była całkowicie zdecydowana przystąpić do walki o przywrócenie niepodległości swojej ojczyźnie. Oficerowie i policjanci po przeszło półrocznym pobycie w ciężkich warunkach niewoli nie byli załamani ani psychicznie, ani moralnie. Nadzieje kierownictwa radzieckiego, że uda się reedukować choćby część robotników i chłopów oraz przedstawiciele inteligencji pracującej odzianej w mundury, okazały się płonne. Odmienności poglądów nie można było przewyciężyć, a zatem [...] trzeba było zlikwidować nosicieli innych poglądów⁴³.

Zagładę przeżyło 112 jeńców. Jednym z nich był strażnik Daniel Janowski z więzienia w Ostrogu. W maju 1940 r. przewieziono ich do obozu Pawliszczew Bór, a stamtąd do Griazowca⁴⁴.

W obozie w Ostaszkanie osadzonych było jeszcze kilku strażników więziennych, których nazwiska nie występują ani na listach wywozowych do Kalinina, ani też wśród ocalonych, a także na miejscowym cmentarzu, gdzie grzebano zmarłych jeńców. Byli to: strażnik z Katowic Stanisław Chylak⁴⁵, strażnik z Sieradza Józef Skorupa, który wysłał do rodziny list z obozu⁴⁶, strażnik Stefan Słysz z Tarnopola, którego rodzina 13 kwietnia 1940 r. została deportowana⁴⁷ oraz przodownik Roman Węgrzyn z Warszawy (Mokotów)⁴⁸.

Lista ofiar

Listę ofiar opracowano na podstawie biogramów zawartych w Księdze Cmentarnej Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje⁴⁹. Uwzględniono ponadto informacje zamieszczone w prasie Straży Więziennej: „Pracownik Więzienny” (1922-1925), „Przegląd Więziennictwa Polskiego” (1925-1936), „W Służbie Penitencjarnej” (1936-1939) oraz rozkazy wewnętrzne dyrektora Departamentu Karnego Ministerstwa Sprawiedliwości (1929-1939). Pomocne były listy i relacje członków rodzin zamordowanych funkcjonariuszy.

⁴³ N. Lebedeiwa, op. cit., s. 141.

⁴⁴ J. Tucholski, op. cit., s. 536.

⁴⁵ Ibidem, s. 277.

⁴⁶ Informacja od Rodziny Katyńskiej z Sieradza (zbiory własne).

⁴⁷ List od Czesława Błacharskiego (zbiory własne).

⁴⁸ A. Misiuk, *Lista Ostaszkańska*, Szczytno 1993, s. 223.

⁴⁹ Autor opracowania był członkiem zespołu redagującego biogramy funkcjonariuszy Straży Więziennej oraz policjantów z Kalisza.

1. St. strażn. **Adam Abrysiewicz**, Sieradz.
2. St. strażn. **Józef Bacik**, Tarnowskie Góry.
3. Strażn. **Władysław Bajda**, Pruzana.
4. St. strażn. **Kazimierz Bajer**, Drohobycz.
5. Przod. **Józef Bandura**, Białystok.
6. Strażn. **Maksymilian Bankiewicz**, Nowy Wiśnicz.
7. St. strażn. **Franciszek Bańda**, Łuck.
8. Strażn. **Józef Bek**, Drohobycz.
9. Przod. **Edmund Bernhard**, Złoczów.
10. Strażn. **Stanisław Bielak**, Warszawa.
11. Strażn. **Antoni Binkiewicz**, Łomża.
12. Strażn. **Władysław Blicharz**, Drohobycz.
13. Strażn. **Eugeniusz Błenk**, Warszawa.
14. St. strażn. **Władysław Bojczuk**, Drohobycz.
15. Strażn. **Gabriel Bolecki**, Brześć n. Bugiem.
16. St. strażn. **Józef Borkowski**, Oszmiana.
17. Strażn. **Józef Borowski**, Drohobycz.
18. Strażn. **Stefan Bronowski**, Warszawa.
19. Podkom. **Stefan Chabudziński**, Chełm.
20. Strażn. **Jan Chajęcki**, Warszawa.
21. Strażn. **Aleksander Chudzicki**, Drohobycz.
22. St. strażn. **Stefan Chudzicki**, Sieradz.
23. St. strażn. **Wojciech Nicefor Ciążyński**, Drohobycz.
24. Asp. **Jan Cieśla**, Drohobycz.
25. Strażn. **Wojciech Czapla**, Łuck.
26. St. strażn. **Stanisław Czarnocki**, Ostróg n. Horyniem.
27. Przod. **Samuel Czerniak**, Włodzimierz Wołyński.
28. Strażn. **Kazimierz Dakowski**, Wilejka.
29. Asp. **Bolesław Tadeusz Delimata**, Sosnowiec.
30. Podkom. **Marian Aleksander Dłużniewski**, Chełm.
31. Podkom. **Józef Domoślawski**, Drohobycz.
32. St. strażn. **Szczepan Donotek**, Pszczyna.
33. St. strażn. **Franciszek Dranka**, Jasło.
34. Strażn. **Stanisław Drzażdżyński**, Pruzana.
35. Strażn. **Karol Dworak**, Warszawa.
36. Strażn. **Stefan Fido**, Siedlce.
37. St. strażn. **Szymon Fitrzyk**, Nowy Wiśnicz.
38. Strażn. **Marek Stanisław Furowicz**, Drohobycz.

39. St. strażn. **Roman Gajewski**, Sieradz.
40. St. strażn. **Piotr Tarnowski**, Brześć n. Bugiem.
41. Strażn. **Zbigniew Gaudnik**, Warszawa.
42. St. strażn. **Marian Józefat Gawroński**, Sandomierz.
43. Strażn. **Karol Gliński**, Drohobycz.
44. Strażn. **Kazimierz Głownia**, Tarnów.
45. Strażn. **Stefan Gołowko**, Pruzana.
46. St. strażn. **Zygmunt Gronowski**, Drohobycz.
47. Przod. **Karol Jakubowicz**, Warszawa.
48. Ksiądz **Mieczysław Janas**, Sambor (1928), Jasło (1933).
49. St. strażn. **Stanisław Janicki**, Sambor.
50. Strażn. **Władysław Janiszewski**, Warszawa.
51. St. strażn. **Jan Jarecki**, Sieradz.
52. St. strażn. **Piotr Jednerał**, Lublin.
53. Strażn. **Józef Jeleniewski**, Radom.
54. **Stanisław Jurgowski**, Chełm.
55. Ksiądz **Józef Kacprzak**, Łódź.
56. Strażn. **Wincenty Kaczalski**, Słonim.
57. Strażn. **Jakub Karaś**, Warszawa.
58. Przod. **Henryk Bolesław Karczewski**, Sieradz.
59. St. strażn. **Andrzej Karpiec**, Ostróg n. Horyniem.
60. Podkom. **Stanisław Władysław Karpiński**, Warszawa.
61. Strażn. **Szczepan Kasproicz**, Słonim.
62. Strażn. **Józef Kawka**, Leszno.
63. Strażn. **Bolesław Kaźmierczyk**, bdd.
64. Przod. **Zdzisław Waclaw Koczarski**, Warszawa.
65. Strażn. **Władysław Koczyk**, Warszawa.
66. Strażn. **Eugeniusz Kondracki**, Siedlce.
67. Strażn. **Franciszek Kordus**, Kraków.
68. St. strażn. **Bernard Kosiński**, Łuck.
69. Strażn. **Jan Koszarski**, Drohobycz.
70. St. strażn. **Jan Kowalczyk**, Warszawa.
71. St. strażn. **Jerzy Kozłowski**, Sieradz.
72. Strażn. **Józef Kozłowski**, Stanisławów.
73. Strażn. **Stanisław Kozłowski**, Warszawa.
74. Strażn. **Roman Kożuszek**, Równe.
75. St. strażn. **Leon Krawczyk**, Drohobycz.
76. Strażn. **Jan Kubala**, Ostróg n. Horyniem.

77. Strażn. **Jan Kubasiak**, Częstochowa.
78. Podkom. **Tadeusz Kucharczak**, Drohobycz.
79. St. strażn. **Paweł Kucharski**, Radom.
80. Przod. **Józef Kulenty**, Siedlce.
81. Przod. **Mikołaj Kulesza**, Kalisz.
82. Strażn. **Walenty Kustron**, Łuck.
83. **Józef Kwiecień**, Św. Krzyż.
84. St. strażnik **Marian Firmin Latek**, Warszawa.
85. Asp. **Kazimierz Lesicki**, Stanisławów.
86. Strażn. **Marian Lubieniecki**, Stanisławów.
87. Strażn. **Celestyn Łatwiński**, Drohobycz.
88. **Ignacy Łukasiewicz**, Wołkowysk.
89. Strażn. **Stanisław Madej**, Radom.
90. Strażn. **Stefan Majewski**, Sieradz.
91. St. strażn. **Mieczysław Majsterkiewicz**, Przeworsk.
92. Strażn. **Jan Malcharek**, Sosnowiec.
93. Podkom. **Bolesław Malinowski**, Kobryń.
94. St. strażn. **Piotr Marczewski**, Radom.
95. Strażn. **Stanisław Maruk**, Warszawa..
96. Przod. **Michał Mazurkiewicz**, Drohobycz.
97. St. strażn. **Edmund Mejer**, Siedlce.
98. Strażn. **Michał Męciński**, Warszawa.
99. Przod. **Jan Miązek**, Drohobycz.
100. St. strażn. **Konstanty Michniewski**,
101. St. strażn. **Józef Mieczyski**, Warszawa.
102. Strażn. **Feliks Mielczarek**, Sieradz.
103. Strażn. **Henryk Mikułko**, Łuck.
104. Strażn. **Władysław Milka**, Dębno.
105. St. strażn. **Michał Miśków**, Drohobycz.
106. St. strażn. **Władysław Mrówczyński**, Drohobycz.
107. St. strażn. **Jan Murawiński**, Warszawa.
108. Strażn. **Andrzej Mus**, Nowy Wiśnicz.
109. Strażn. **Cezary Mysłowski**, Ostróg n. Horyniem.
110. Strażn. **Wojciech Nadybski**, Czortków.
111. St. strażn. **Karol Nalewajko**, Łuck.
112. Strażn. **Marian Nawrocki**, Kołomyja.
113. Strażn. **Jerzy Nizina**, Warszawa.
114. Strażn. **Jan Nowicki**, Sosnowiec.

115. Ksiądz **Włodzimierz Ochab**, Drohobycz, prawosławny.
116. St. strażn. **Marcin Ogrodnik**, Warszawa.
117. Strażn. **Wacław Olszak**, Lublin.
118. St. strażn. **Władysław Oleszkiewicz**, Jasło.
119. Strażn. **Stanisław Olszewski**, Drohobycz.
120. Strażn. **Antoni Oźga**, Drohobycz.
121. St. strażn. **Józef Paderewski**, Wronki.
122. St. strażn. **Mateusz Palica**, Drohobycz.
123. St. strażn. **Tomasz Patkowski**, Drohobycz.
124. Strażn. **Konstanty Pawlaczyk**, Prużana.
125. Strażn. **Stanisław Pawłowski**, Drohobycz.
126. St. strażn. **Franciszek Pędrak**, Drohobycz.
127. St. strażn. **Stanisław Pęcherek**, Drohobycz.
128. Strażn. **Józef Piaskowski**, Warszawa.
129. St. strażn. **Maciej Pielech**, Drohobycz.
130. Strażn. **Piotr Piorun**, Prużana.
131. Przod. **Józef Pietrusiak**, Drohobycz.
132. Straż. **Edward Pietrzyk**, Wilno.
133. Strażn. **Stanisław Pilarczyk**, Łódź.
134. Strażn. **Józef Płonka**, Kraków.
135. Strażn. **Ludwik Płoskonka**, Brześć n. Bugiem..
136. St. strażn. **Józef Pociecha**, Drohobycz.
137. Strażn. **Marian Podolak**, Stanisławów.
138. Strażn. **Sebastian Podolak**, Drohobycz.
139. Strażn. **Augustyn Podzimski**, Tarnowskie Góry.
140. Strażn. **Kazimierz Popławski**, Słonim.
141. St. strażn. **Franciszek Pozorski**, Bydgoszcz.
142. Strażn. **Gabriel Prokop**, Drohobycz.
143. Strażn. **Marian Prorok**, Ostróg n. Horyniem.
144. Strażn. **Antoni Prus**, Prużana.
145. St. strażn. **Szczepan Przybylski**, Wronki.
146. Strażn. **Szymon Psiuk**, Drohobycz.
147. St. strażn. **Władysław Regulski**, Warszawa.
148. Strażn. **Stanisław Rokicki**, bdd.
149. Przod. **Andrzej Ryba**, Jasło.
150. St. strażn. **Roman Sentkowski**, Warszawa.
151. St. strażn. **Stanisław Siedelski**, Drohobycz.
152. St. strażn. **Michał Sierakowski**, Bydgoszcz.

153. Strażn. **Franciszek Siewierski**, Bydgoszcz.
154. Strażn. **Brunon Skiera**, Rawicz.
155. Strażn. **Ernest Sławiński**, Katowice.
156. Strażn. **Walenty Smela**, Warszawa.
157. St. strażnik **Jakub Smierzchała**, Drohobycz.
158. Strażn. **Jan Sobczyński**, Ostróg n. Horyniem.
159. Strażn. **Józef Sokół**, Stanisławów.
160. Strażn. **Bolesław Solecki**, Rawicz.
161. Strażn. **Ignacy Stachlewski**, Łowicz.
162. St. strażn. **Michał Stankiewicz**, Drohobycz.
163. Strażn. **Zygmunt Stecki**, Ostróg n. Horyniem.
164. Strażn. **Franciszek Steigel**, Łuck.
165. Przod. **Antoni Stepanow**, Sieradz.
166. Strażn. **Józef Strzelczykowski**, Warszawa.
167. Strażn. **Jan Strzelecki**, Warszawa.
168. Strażn. **Jan Studziński**, Łódź.
169. Strażn. **Roman Szablewski**, Warszawa.
170. Strażn. **Edmund Szczuczko**, Łuck.
171. Przod. **Roman Szczukiewicz**, Brześć n. Bugiem.
172. Ksiądz **Bronisław Szwed**, Stanisławów.
173. Strażn. **Wacław Szymanis**, Kowel.
174. Podkom. **Eustachy Szymański**, Sandomierz.
175. Strażn. **Stefan Talach**, Drohobycz.
176. St. strażn. **Bolesław Talaska**, Drohobycz.
177. Strażn. **Antoni Terebun**, Brześć n. Bugiem.
178. Asp. **Ryszard Tober**, Ostróg n. Horyniem.
179. Strażn. **Wojciech Tomak**, Drohobycz.
180. St. strażn. **Władysław Tomaszewski**, Nowy Wiśnicz.
181. Strażn. **Stefan Trybuszewski**, Rawicz.
182. Strażn. **Michał Urbanowicz**, Drohobycz.
183. St. strażn. **Józef Konrad Urbańczyk**, Tarnowskie Góry.
184. Strażn. **Julian Uziak**, Brześć n. Bugiem.
185. St. strażn. **Franciszek Walszewski**, Rawicz.
186. Strażn. **Jan Wasilewski**, Tarnów.
187. Strażn. **Adolf Weitbrecht**, Warszawa.
188. St. strażn. **Julian Wesółowski**, Mielec.
189. St. strażn. **Antoni Wiktor**, Drohobycz.
190. Strażn. **Antoni Wiśniewski**, Pińczów.

191. Strażn. **Aleksander Wnuk**, Warszawa.
192. Strażn. **Wawrzyniec Wojciechowski**, Drohobycz.
193. Strażn. **Jan Wojtasik**, Stanisławów.
194. Kom. **Stanisław Zygmunt Wojtczak**, Kraków.
195. St. strażn. **Ignacy Wolny**, Rawicz.
196. St. strażn. **Henryk Woszczyk**, Stanisławów.
197. St. strażn. **Stanisław Woźniak**, Drohobycz.
198. Strażn. **Stanisław Wyrzykowski**, Siedlce.
199. Strażn. **Marian Wyskup**, Stanisławów.
200. Ksiądz **Franciszek Zakrzewski**, Studzieniec, Mława.
201. St. strażn. **Stanisław Zarzycki**, Kraków
202. Strażn. **Stanisław Zaucha**, Ostróg n. Horyniem.
203. Przod **Mikołaj Zemła**, Będzin.
204. Asp. **Witold Zgirski**, Oszmiana.
205. Przod. **Adolf Zygmąński**, Warszawa.
206. Podkom. **Feliks Żaboklicki**, Sandomierz.
207. St. strażn. **Jan Żygadło**, Łuck.
208. Podkom. **Edward Antoni Żyła**, Biała Podlaska.
209. Przod. **Jan Stanisław Żytariuk**, Drohobycz.

Epilog

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej decyzją z 25 października 2007 r. pośmiertnie awansował na wyższe stopnie w korpusie oficerskim Wojska Polskiego oraz na wyższe stopnie służbowe w pozostałych służbach mundurowych – żołnierzy i funkcjonariuszy zamordowanych przez NKWD w trakcie realizacji zbrodniczej decyzji z 5 marca 1940 r. przyjętej przez kierownictwo ZSRR wobec polskich jeńców wojennych⁵⁰.

Realizacja postanowienia prezydenta należała do odpowiednich ministrów.

Na wyższe stopnie służbowe w korpusie Straży Więziennej pośmiertnie awansowano 190 strażników, przodowników, aspirantów i komisarzy zamordowanych wiosną 1940 r. w Kalininie.

---

⁵⁰ Postanowienie Prezydenta RP z 25.10.2007 r., „Monitor Polski” nr 85.

